

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

18/2110-

11. juli 2018

Avgjørelse av klage på vedtak om kvote for betinget skadefelling av ulv i region 4 og 5 for 2018/2019

Klima- og miljødepartementet viser til klage fra NOAH – for dyrs rettigheter 11. mai 2018 på rovviltnemndene i regionene 4 og 5 sitt vedtak av 20. april 2018 om kvote for betingede skadefellingstillatelser på 5 ulver. Departementet viser videre til brev av 14. mai 2018 hvor Foreningen Våre Rovdyr ble inkludert som klager på vedtaket.

Klima- og miljødepartementet opprettholder rovviltnemndene i regionene 4 og 5 sitt vedtak om betinget skadefellingskvote på 5 ulver i 2018-2019. Departementet har i sin avgjørelse lagt vekt på skadehistorikken og skadepotensialet, og at den vedtatte kvoten for betinget skadefelling ikke truer bestandens overlevelse og heller ikke er til hinder for å nå det nasjonale bestandsmålet neste år. Departementet viser også til at fylkesmennene før vedtak om skadefelling fattes skal søke å avklare genetisk status for ulven, og gjøre en konkret vurdering av skadepotensialet samt vurdere om det finnes en annen tilfredsstillende løsning for å forhindre tap av beitedyr.

Klagen er dermed ikke tatt til følge.

Saksgang

Rovviltnemndene i regionene 4 og 5 vedtok 20. april 2018 kvote på 5 ulver for betinget skadefellingstillatelser for 2018/2019. Vedtaket ble påklaget av NOAH – for dyrs rettigheter 11. mai 2018. Klagen ble bekreftet i brev av 14. mai 2018 hvor Foreningen Våre Rovdyr ble inkludert som klager på vedtaket. Rovviltnemndene behandlet klagen 24. mai 2018 og tok ikke klagen til følge. Saken ble oversendt Klima- og miljødepartementet 29. mai 2018. Miljødirektoratet ga sin faglige tilrådning 25. juni 2018.

Klagers anførsler

Klagerne mener at:

Postadresse
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo
postmottak@kld.dep.no

Kontoradresse
Kongens gate 20
www.kld.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
972 417 882

Avdeling
Naturforvaltnings-
avdelingen

Saksbehandler
Amalie Jota
22 24 57 76

- Vedtaket utgjør uforsvarlig forvaltning av ulv.
- Vedtaket strider mot naturmangfoldloven (nml.) §§ 5, 8, 9 og 18, Grunnloven § 112 og Bernkonvensjonen artikkel 2 og artikkel 9 andre ledd bokstav b.
- Klager mener at vilkåret om at skadefelling «ikke truer bestandens overlevelse» ikke er oppfylt, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd. Videre mener klager at vedtaket er mangelfullt utredet i tilknytning til nml. §§ 8 og 9.
- Klager fremhever problemet med at ulven er sterkt innavllet og at innavlskoeffisienten er meget høy. Det fremheves at risikoen for innavl ikke er redusert i en grad som vil gi grunn til å felle fem ulver i region 4 og 5. Klager er spesielt bekymret fordi at vedtaket ikke angir hvilken innsats som skal brukes på å identifisere den genetiske opprinnelsen til streifende ulv. Forekomst av slike genetisk viktige ulver kan ikke utelukkes og disse individene bør i størst mulig grad identifiseres før felling iverksettes. Med tanke på innavlssituasjonen bør innsats og ressurser for å identifisere genetisk viktige individer gis mye større betydning i vedtaket.
- Etter vinterens ulvetelling er 13 alfadyr sporløst forsvunnet. Denne utviklingen er svært bekymringsfull og bør tas med i vurderingen.
- Forvaltningsmålet etter naturmangfoldloven § 5 er ikke tydeliggjort i vedtaket.

Rovviltnemndenes vurdering

Rovviltnemndene viser til nml. § 18, jf. rovviltforskriften § 8.

I sekretariatets tilrådning til rovviltnemndene er det lagt til grunn at det ut fra tilgjengelige opplysninger er påvist 8 (to av disse er senere tatt ut) helnorske familiegrupper og fem ynglinger i grenserevir. Videre uttaler sekretariatet bl.a. at *"Ut fra bestandsutviklingen, og med henblikk på at skadefelling normalt vil gjelde individer som oppholder seg utenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv, anser sekretariatene at en kvote for betinget skadefelling på 5 dyr er forsvarlig, jf. naturmangfoldloven § 10."*

I sin vurdering uttaler nemndene at kvoten er satt for å forhindre betydelige skader på husdyr og tamrein. Videre uttaler nemndene at størrelsen på kvoten er satt:

«... ut fra den foreliggende dokumentasjon om bestandssituasjonen for ulv, basert på oppdatert kunnskap per 8. mars 2018, og basert på erfaringer fra tidligere år. Kvoten for betinget skadefelling settes på et nivå som gjør at den er tilstrekkelig for å håndtere akutte skadefellingssituasjoner. Et uttak gjennom betinget skadefelling på 5 ulver vurderes ikke til å være til skade for bestandens overlevelse.»

Videre uttaler nemnda at:

«Rovviltnemnda har fattet vedtaket på bakgrunn av siste tilgjengelige vitenskapelige kunnskap om ulvens bestandsstatus, jf. naturmangfoldloven § 8. Rovviltnemnda anser at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om virkninger på naturmiljøet i denne saken, og føre-var-prinsippet, jf. § 9, kommer derfor ikke til anvendelse. Nemnda anser at en kvote på 5 dyr ikke vil påføre bestanden en for stor samlet belastning, jf. § 10. Hensynet til differensiert forvaltning skal ligge til grunn for en tillatelse til skadefelling, jf. § 12. nemndene anser at § 11 ikke er relevant i denne sammenheng.»

Rovviltnemndenes vedtak er i tråd med sekretariatets tilrådning i saken.

Miljødirektoratets faglige tilrådning

Klima- og miljødepartementet ba Miljødirektoratet om faglig tilrådning i saken den 5. juni 2018. Departementet ba om at tilråningen ser alle kvoter for skadefelling og annen avgang av ulv i sammenheng. Direktoratets faglige tilrådning i saken er avgrenset til en vurdering av kvotens konsekvenser for ulvebestandens overlevelse samt mulighetene for å oppnå bestandsmålet for ulv også kommende år, sett i sammenheng med andre kvoter og annen kjent avgang.

Om bestandsstatus uttaler Miljødirektoratet at:

"Siste endelige rapport om bestandsstatus av ulv i Skandinavia for vinteren 2017/2018 forelå 1. juni 2018 og fastsatte bestandsstatus for ulv til 41 familiegrupper, hvorav 8 helnorske ynglinger, 5 ynglinger i grenserevir og 28 ynglinger i helsvenske revir. Samlet for Skandinavia har det vært en reduksjon i antall familiegrupper (flokker) fra i fjor, men fordelt på respektive land så har det skjedd en reduksjon i antall helsvenske familiegrupper mens antall familiegrupper har økt i Norge. Antall ynglinger i Norge, inkludert grenserevir, er 10,5 og dette er over det nasjonalt fastsatte bestandsmålet på 4-6 årlige ynglinger i Norge, hvorav minst 3 helnorske ynglinger. Sett til det totale antallet familiegrupper og revirmarkerende par i Skandinavia er dette omtrent likt tidligere år (41 familiegrupper og 31 revirmarkerende par).

Rapporten viser videre til at det i perioden 1. oktober 2017 – 31. mars 2018 er dokumentert 70 – 71 ulver med helnorsk tilhold, samt 45 ulver på tvers av riksgrensen. Etter fordeling av grenseulvene er den norske delbestanden på totalt 92-94 ulver. For Sverige og Skandinavia som helhet estimeres antall ulv. Beregningene angir 410 ulver (324-533) for hele Skandinavia, hvorav 305 ulver (241-396) i Sverige. Samtlige tall over revir og antall individer inkluderer ulver som har dødt i og etter overvåkingsperioden som pågår 1. oktober til og med 31. mars. Kjent dødelighet etter 1. oktober må dermed trekkes fra disse tallene."

Om kjent dødelighet i bestanden uttaler Miljødirektoratet at:

"Gjeldende kunnskap om samlet belastning ulvebestanden utsettes for jfr. naturmangfoldloven § 10, så er det for perioden etter 1. oktober 2017 til og med 19. juni 2018 registrert 31 døde ulver i Norge i Rovbase. Av disse er 29 ulver på lisens- og skadefelling, hvorav 17 tilhørte Osdalen (11 ulver) eller Julussa (6 ulver) revirene. Det ble under lisensfelling også felt to ulver i ett revirmarkerende par (Koppang) hvor tispene etter DNA-analyse ble påvist stamme fra Tunturri-reviret, og var dermed en genetisk viktig individ (F1). Øvrig avgang fra bestanden kan utgjøres av påkjørsler, naturlig dødelighet og ulovlig felling. En ulv døde etter påkjørsel i mai og en forvaltningsmerket ulv ble funnet død i april. Obduksjon av den forvaltningsmerkede ulven viste at den døde av bittskader, sannsynligvis fra andre ulver. GPS-posisjoner fra ulver i Letjenna reviret og fra den enslige ulven, tyder på at ulven mest sannsynlig har blitt drept av ulver fra Letjenna i forbindelse med passering gjennom reviret.

I tilsvarende periode er det i Sverige registrert 51 døde ulver, hvorav 15 er felt på lisensfelling, 3 avlivet grunnet skabb, og 28 felt på skadefelling (inkluderer nødverge). Resterende 5 ulver har dødt av andre årsaker."

Når det gjelder rovviltneemndenes kvoter for betinget skadefelling, så uttaler Miljødirektoratet at:

"De siste fem årene har det blitt fastsatt kvoter for betinget skadefelling i samtlige rovviltregioner (Tabell 1). Disse skadefellingskvotene blir sjeldent fylt. På landsbasis blir ca. 25 % av den totale betingede skadefellingskvoten fylt ved effektuerte fellingsvedtak, men dette varierer stort mellom de ulike regionene. Region 3, 4 og 5 er de regioner hvor kvoten i størst grad blir fylt (gjennomsnitt 42 – 54 % av vedtatt kvote årene 2014-2018 (inkluderer ikke fellingsåret 18/19)).

Tabell 1. Kvote for betinget skadefelling samt avgang fra skadefelling på ulv i region 1 - 8 (inkluderer ikke ev. kvote vedtatt av Miljødirektoratet for perioden 15. februar - 31. mai, men inkluderer avgang som belastet en slik kvote).

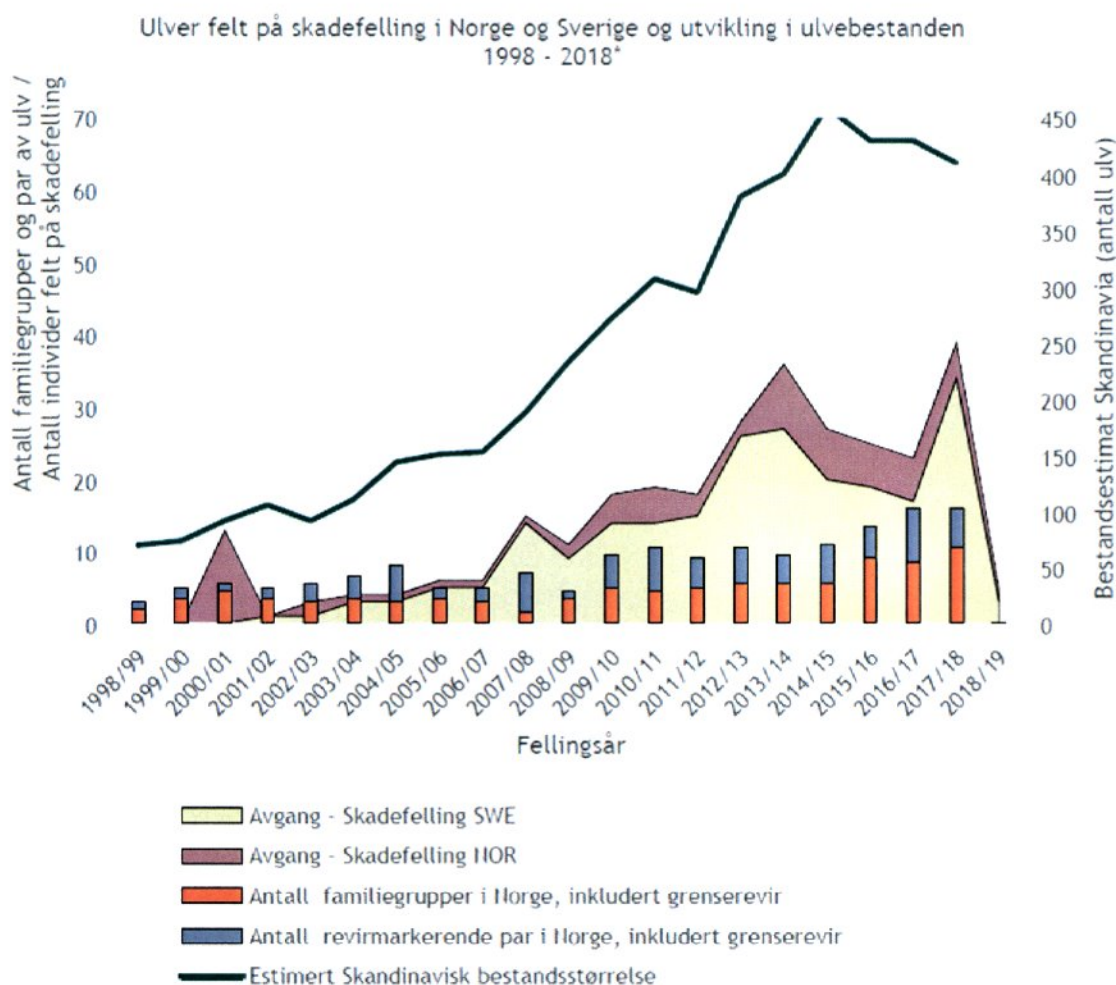
Kilde: Miljøvedtaksregisteret/Rovviltneemndsprotokoll

År*	Reg. 1		Reg. 2		Reg. 3		Reg. 4/5		Reg. 6		Reg. 7		Reg. 8	
	Kvote	Avg.	Kvote	Avg.	Kvote	Avg.	Kvote	Avg.	Kvote	Avg.	Kvote	Avg.	Kvote	Avg.
14/15	4	0	3	0	6	3	5	3	3	1	2	0	3	0
15/16	4	1	2	0	6	3	5	2	2	0	2	0	3	0
16/17	4	0	2	0	4	2	8	4	3	1	2	0	3	0
17/18	4	0	2	0	6	2	6	4	3	0	2	0	3	0
18/19**	3	0	2	0	6	1	5	1	3	0	2	0	3	0

*Fellingsår - 1. april t o m 31. mars

**Pr. 19. juni 2018

Skadefelling utgjør en liten andel av den kjente dødeligheten for ulv i Norge og har ikke blitt gjennomført i en utstrekning som kan forventes ha en betydelig effekt på bestandstilveksten. Dette er, som vist tidligere, ikke heller hensikten med skadefelling som virkemiddel. Figur 1 viser utviklingen av antall ulv felt på skadefelling i Norge og Sverige i forhold til antall ulv i Skandinavia og antall revir av ulv (familiegrupper og revirmarkerende par) i Norge. Antall revir inkluderer grenserevir etter deling med Sverige. Uttaket gjennom skadefelling i Norge ser ikke ut å ha vært til hinder for en økende bestandsstørrelse i Norge (se figur 1), hvor bestanden har økt selv med uttak også gjennom lisensfelling.

Figur 1. Utviklingen i ulvebestanden i Skandinavia og Norge, samt antall ulv felt på skadefelling i Norge og Sverige i tilsvarende periode (1. april 1998 til og med 19. juni 2018). *Fellingsåret 2018/19 pågår til 31. mars 2019.

Vi viser videre til rapport "Beräkningar av beskattning av den Skandinaviska vargpopulationen 2019" fra Skandulv, datert 8. juni 2018" ...(..).... I rapporten er det gjennomført estimering av konsekvenser av uttak i den Skandinaviske ulvebestanden kommende fellingsår. I rapporten synliggjøres det at uttaket i den norske delen av bestanden kan være forholdsvis stort samtidig som bestanden fortsatt vil kunne være økende, og uten å risikere å havne under det vedtatte bestandsmålet. I den svenske delen av bestanden er det sannsynlig at Sverige ender opp under sitt minstenivå, selv uten gjennomførte uttak. Det kan dermed ikke utelukkes at store uttak i Norge kan bidra til en fortsatt nedgang i den skandinaviske bestanden som helhet. Formål for direktoratets vurdering i denne saken er avgrenset til størrelsen på betinget skadefellingskvote, men viser til at ytterligere uttak gjennom lisensfelling eller annen avgang vil kunne tilkomme. Per dags dato er det åpnet for lisensfelling av 26 ulver utenfor forvaltningsområdet for ulv og 3 hele flokker (i revirene Slettås, Hobøl og Mangen) innenfor forvaltningsområdet for ulv (se tabell 2).

*Gjelder ulver i revirene Slettås, Hobøl og Mangen

Tabell 2. Vedtak om lisensfelling av ulv i Norge innfor forvaltningsområdet for ulv og utenfor forvaltningsområdet for ulv per 25. juni 2018.

<i>Rovviltregion</i>	<i>Lisensfellingsskvote utenfor forvaltningsområdet for ulv</i>	<i>Lisensfellingsskvote innenfor forvaltningsområdet for ulv</i>
<i>Region 1</i>	3	
<i>Region 2</i>	2	
<i>Region 3</i>	6	
<i>Region 4 og 5</i>	12	3 hele flokker*
<i>Region 6</i>	3	
<i>Totalt</i>	26	Ukjent antall

Miljødirektoratet viser til at det ikke er realistisk i at det felles 26 ulver utenfor forvaltningsområdet for ulv i kommende lisensfellingsperiode. Miljødirektoratet viser videre til at skadefelling er et viktig virkemiddel for å stanse og forebygge skader og dempe konflikter, og dersom den totale avgangen skal begrenses bør dette i henhold til regelverket gjøres ved en innstramning av lisensfellingsskvotene enn ved å begrense skadefellinger."

Om genetisk viktige individer uttaler Miljødirektoratet at:

"Skadefelling har mest sannsynligvis en begrenset effekt på bestandsstørrelsen for ulv i Norge i nåværende omfang, men gjennom felling av genetisk viktige individer kan uttaket likevel ha negative konsekvenser på bestanden i det lange perspektivet. Det er estimert at det kreves en immigrant per generasjon (5-årsperiode), det vil si, en ulv fra den finsk-russiske bestanden som vandrer inn i den Sør-Skandinaviske bestanden, etablerer seg og reproducerer, for å sikre langsiktig overlevelse av bestanden med hensyn til opprettholdelse av genetiske variasjonen. Dette gjelder også første generasjons avkom av slike immigranter.

Utsiktet felling av slike individer under skadefelling og lisensfelling har skjedd og kan være særlig utfordrende å unngå i beitesesongen hvor hensyn også må tas til rask iverksetting av skadefelling med hensyn til pågående skadesituasjoner. For å minimere denne risikoen, har Miljødirektoratet, i henhold til instruks fra Klima- og miljødepartementet, lagt til rette for tettere oppfølging av ulv også i beitesesongen, med hensikt å så raskt som mulig avklare genetisk status før felling..."

I sin faglige tilrådning konkluderer Miljødirektoratet med at:

«... kvoten for betinget skadefelling for region 4/5 i 2018/19, også sett i sammenheng med total kvote for betinget skadefelling i Norge samt kjent samlet belastning for den skandinaviske ulvebestanden, hverken truer bestandens overlevelse eller påvirker mulighetene for Norge å oppnå sitt bestandsmål kommende ynglingsperiode.»

Klima- og miljødepartementets vurdering

Generelt

Ulven ble varig fredet i Norge etter kongelig resolusjon den 15. mai 1973. Etter Norsk rødliste for arter 2015 er ulven kategorisert som kritisk truet. Etter naturmangfoldloven § 5 første ledd fremgår det at *"Målet er at artene og deres genetiske bestandsmål ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder"*. Paragraf 5 pålegger ikke forvaltningen noen direkte forpliktelse, men er et moment ved lovtolkningen og skjønnsutøvelsen i vurderingen av vilkårene i nml. § 18, som gir adgang til uttak av vilt på visse vilkår. I Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 82 skriver departementet bl.a. følgende i omtalen av § 5: *"Gjennom Stortingets behandling av meldingen [St.meld. nr 15 (2003-2004) vår tilføyelse] og ved forskrift 18. mars 2005 nr. 242 er det satt helt konkrete mål for forvaltningen av rovviltbestandene i Norge. Disse målene er forutsatt å være i samsvar med de nevnte internasjonale forpliktelser. Tilsvarende må da gjelde i forhold til målformuleringen i § 5. Dette innebærer at de næringsmessige hensyn i rovviltpolitikken vil kunne vektlegges slik det er gjort i dagens regelverk"*.

Saken behandles etter nml. §§ 18 og 77 og rovviltforskriften § 7, jf. § 8. Departementet legger, i henhold til nml. § 7, prinsippene i nml. §§ 8-10 og 12 til grunn som en integrert del av avgjørelsen. Forvaltningsmålet for arter i nml. § 5 er trukket inn i den skjønsmessige vurderingen av saken. Det samme gjelder nml. § 14 om andre viktige samfunnsinteresser. Grunnloven § 112, Bernkonvensjonen artikkel 2 og 9 er også trukket inn i vurderingen av klagen. Prinsippet i nml. § 11 anses ikke som relevant i denne saken fordi det ikke er aktuelt å stille fordyrende vilkår.

Nml. § 18 første ledd bokstav b slår fast at det kan tillates uttak av vilt for å avverge skade på blant annet husdyr og tamrein. Det er i tillegg to kumulative vilkår som alltid må være oppfylt; at felling ikke truer bestandens overlevelse og at formålet ikke kan nås på en annen tilfredsstillende måte, jf. nml. § 18 andre ledd.

Det vises videre til rovviltforliket av 2011 pkt. 2.2.19 hvor blant det blant annet fremgår at: *«Soneinndelingen må forvaltes tydelig. I prioriterte beiteområder skal uttak av dyr som gjør skade på beitedyr gjøres raskt, og i slike områder skal miljøforvaltningen i større grad enn i dag bidra til å effektivisere slikt uttak, uavhengig av om bestandsmålet er nådd. I prioriterte rovviltområder skal saueproduksjon og andre produksjoner basert på utmarksbeite tilpasses gjennom forebyggende tiltak og omstilling, med utgangspunkt i forekomsten av rovvilt i beiteområdet. Det skal ikke være rovdyr som representerer et skadepotensial i prioriterte beiteområder for husdyr og kalvingsområde for tamrein»*.

Vurdering av vilkåret om at vedtakets formål må være å avverge skade

Departementet skal ta stilling til om man skal tillate uttak av ulv for å avverge skade på husdyr eller tamrein, jf. nml. § 18 første ledd bokstav b. Bernkonvensjonen artikkel 9 første ledd andre strekpunkt stiller også et liknende vilkår om at tiltakets formål må være *"to prevent serious damage..."*. I rovviltnemndenes vedtak vises det til at kvoten settes for å forebygge betydelig skade på husdyr og tamrein. Departementet legger til grunn at det er stor sannsynlighet for at det også vil oppstå skade i 2018/2019. Det har allerede oppstått skade på sau fra ulv i regionene. På denne bakgrunn anser departementet at vilkåret etter

Bernkonvensjonen artikkel 9 og nml. § 18 første ledd bokstav b om å avverge skade er oppfylt.

Vurdering av vilkåret om at formålet ikke kan nås på en annen tilfredsstillende måte

I tillegg foreligger det et krav om at formålet ikke kan nås på en annen tilfredsstillende måte, jf. nml. § 18 annet ledd. Bernkonvensjonen artikkel 9 første ledd stiller også et liknende krav om at det må foreligge *"no other satisfactory solution"*. I vurderingen av vilkåret vil prinsippet om en arealdifferensiert forvaltning, som bl.a. er fastsatt i rovviltforskriften § 4 og rovviltnemndenes regionale forvaltningsplaner, jf. § 6, veie tungt. Av rovviltforliket fra 2011 fremgår det at soneinndelingen må forvaltes tydelig, noe som blant annet innebærer at beitenæringen skal tilpasses rovvilt i de områder der rovvilt har prioritet, mens det i prioriterte beiteområder skal gjøres raske uttak av rovvilt som gjør skade på beitedyr. Departementet viser også til Klima- og miljødepartementets brev av 9. juli 2014 om forståelsen av vilkår for skadefelling og begrepet skadepotensial der det fremgår at *«I prioriterte beiteområder skal det være lav terskel for å tillate skadefelling av rovdyr. I prioriterte yngleområder skal det være høy terskel for å tillate skadefelling av den aktuelle rovviltarten da det i slike områder kreves at beitenæring og andre interesser tilpasses rovdyrforekomsten i beiteområdet»*.

Departementet mener det ikke foreligger andre tilfredsstillende løsninger enn å vedta skadefellingskvote for ulv i regionene 4 og 5, og anser dermed vilkåret om at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte som oppfylt. I vurderingen av nødvendigheten av skadefellingskvote og om det ikke finnes en annen tilfredsstillende løsning, har departementet også lagt vekt på hensynet til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser i saken, jf. nml. § 14 første ledd. Departementet viser videre til at vurderingen av om formålet kan nås på annen tilfredsstillende måte i tillegg skal gjennomføres av fylkesmannen i hver enkelt tilfelle der det kan være aktuelt å benytte den betingede skadefellingskvoten.

Vurdering av vilkåret om at vedtaket ikke må true bestandens overlevelse

Etter naturmangfoldloven § 18 andre ledd fremgår det at vedtak etter bestemmelsens første ledd bokstav a til f bare kan treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Bernkonvensjonen artikkel 9 første ledd stiller et liknende vilkår om at uttaket ikke kan *"...be detrimental to the survival of the population concerned"*.

Miljødirektoratet har ved brev av 25. juni 2018 gitt departementet en faglig tilrådning i saken. I tilråningen har Miljødirektoratet gitt en oppdatert bestandsoversikt basert på siste endelige bestandsrapport fra Rovdata 1 juni 2018 samt oppdatert informasjon om bestanden per 19. juni 2018. Departementet har videre komplettert Miljødirektoratets oversikt med opplysninger per 3. juli 2018.

Av siste endelige bestandsrapport fra 1. juni 2018 fremgår det at bestandsstatus for ulv i Skandinavia er på 41 familiegrupper, hvorav det ble dokumentert yngling (valpekull) i 41 av gruppene. Det ble dokumentert yngling i 8 helnorske familiegrupper samt 5 familiegrupper i grenserevir. Resterende ynglinger ble dokumentert i Sverige. Når man regner grenserevirynglinger som 0,5 var det totalt 10,5 ynglinger av ulv, hvorav 8 helnorske. Dette er over det nasjonale bestandsmålet på 4-6 årlige ynglinger, hvorav minst 3 ynglinger skal være innenfor revir med hele sin utbredelse i Norge, jf. rovviltforskriften § 3. Samlet har det

vært en reduksjon i antall familiegrupper (flokker) fra i fjor, men fordelt på respektive land så har det skjedd en reduksjon i antall helsvenske familiegrupper mens antall familiegrupper i Norge har økt. I tillegg fremgår det at det ble registrert 31 revirmarkerende par i Skandinavia, hvorav 3 er registrert som helnorske og 5 er registrert i grenserevir. Sammenliknet med året før er dette en økning i av antall helnorske ynglinger, en reduksjon av antall revirmarkerende par i helnorske revir samt en økning av revirmarkerende par i grenserevir.

Når det gjelder antall individer ble det vinteren 2017-2018 beregnet at bestanden bestod av 410 ulver totalt i Norge og Sverige. Det ble registrert 115-116 ulver som berørte Norge, hvorav 70-71 ble registrert i helnorske revir. Etter en fordeling (faktor 0,5) av de ulver som hadde tilhold på begge sider av riksgrensen var det 92-94 ulver i Norge. Øvrige ulver i bestanden hadde tilhold i Sverige.

Samtlige tall over revir og antall individer inkluderer ulver som har dødd i og etter overvåkningsperioden som pågår 1. oktober til og med 31. mars. Kjent dødelighet etter 1. oktober må dermed trekkes fra. Ut fra gjeldende kunnskap så er det for perioden etter 1. oktober 2017 til og med 3. juli 2018 registrert 32 døde ulver i Norge i Rovbase. Av disse er 30 skutt på lisens- og skadefelling. Det ble under lisensfelling felt to ulver i ett revirmarkerende par (Koppang) hvor tispene etter DNA-analyse ble påvist å stamme fra Tunturri-reviret, og var dermed et genetisk viktig individ. I tilsvarende periode i Sverige er det registrert 51 døde ulver, hvorav 15 er felt på lisensfelling, 3 avlivet grunnet skabb, og 28 felt på skadefelling (inkluderer nødverge). Resterende 5 ulver har dødd av andre årsaker.

Departementet anser at kunnskapsgrunnlaget i hovedsak er basert på eksisterende og tilgjengelig kunnskap. Kravet i nml. § 8 er dermed oppfylt.

På rovviltfeltet må forvaltningsmålet i nml. § 5 ses i sammenheng med de vedtatte bestandsmålene for rovdyrartene, og forstås slik at det ikke er til hinder for en geografisk differensiert forvaltning, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 376. Prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning er konkretisert i rovviltforskriften §§ 3 og 4. Ved behandling av Meld.St. 21 (2015-2016) *Ulv i norsk natur*, fastsatte Stortinget nasjonalt bestandsmål for ulv. Som det fremgår over, er man nå over bestandsmålet for ulv.

I vurderingen av bestandens overlevelse skal alle kvoter for skadefelling, lisensfelling og annen avgang av ulv ses i sammenheng. I tabell 3 er det gitt en foreløpig oversikt over kvoter for betinget skadefelling og kvote for lisensfelling av ulv. Flere av vedtakene som gjelder kvote for betinget skadefelling av ulv og kvote for lisensfelling av ulv er påklaget. Blant annet er vedtaket som gjelder kvote for lisensfelling av ulv i region 4 og 5 påklaget, saken er nå under behandling hos rovviltneemndene i regionen. Oppgitte tall i figur 1 er dermed ikke endelige. Dersom rovviltneemndene eller Miljødirektoratet ikke tar klagen til følge, så vil departementet være klageinstans. Departementet ønsker ikke å uttale seg om kvotene før en eventuell klagebehandling. Det må likevel foretas en vurdering av samlet belastning ut fra et nasjonalt perspektiv. Vedtatte kvoter vil dermed inngå i helhetsvurderingen av bestandens overlevelse, samtidig som det må tas i betraktning at vedtakene som er påklaget kan bli endret.

Tabell 3: Oversikt over nasjonale kvoter for betinget skadefelling, avgang fra skadefelling og kvote for lisensfelling av ulv for året 2018/2019. Ulv som er felt av kvoten er oppdatert per 03.07.18.

*Kvoten for betinget skadefelling er truffet av Miljødirektoratet i medhold av rovviltforskriften § 13.

Kvoten er vedtatt i perioden på året hvor det kun er Miljødirektoratet som har myndighet til å treffe vedtak om skadefelling og den gjaldt i perioden fra 30.04-31.05.2018.

	Kvote for betinget skadefelling – felt av kvoten	Kvote for lisensfelling	
		Utenfor revir	Innenfor revir
Rovviltnemnda region 1	3 - 0	3	-
Rovviltnemnda region 2	2 - 0	2	-
Rovviltnemnda region 3	6 - 1	6	-
Rovviltnemnda region 4 og 5	5 - 2	12	3 flokker
Rovviltnemnda region 6	3 - 0	3	-
Rovviltnemnda region 7	2 - 0	-	-
Rovviltnemnda region 8	3 - 0	-	-
Miljødirektoratet*	4 - 1	-	-
Total	28	26	Ukjent

Ut fra tabellen fremgår det at rovviltnemndene og Miljødirektoratet til sammen har gitt kvote for betinget skadefelling på 28 ulv. Rovviltnemndene har videre vedtatt kvote på lisensfelling på tilsammen 26 ulv utenfor revir samt 3 flokker innenfor revir. I Miljødirektoratets faglige tilrådning fremgår det at skadefellingskvotene sjeldent blir fylt. De siste fem årene har det blitt fastsatt kvoter for betinget skadefelling i samtlige rovviltregioner. Kvoten for betingede skadefellingstillatelser kommer ikke i tillegg til den vedtatte lisensfellingskvoten. Samtlige ulver som blir felt på betinget skadefelling vil redusere lisensfellingskvoten tilsvarende. Når det gjelder vedtatte kvoter for lisensfelling utenfor revir så viser Miljødirektoratet i sin faglige tilrådning til at det ikke er realistisk at det felles 26 ulver utenfor forvaltningsområdet for ulv i kommende lisensfellingsperiode.

I Miljødirektoratets faglige tilrådning fremgår det at skadefelling utgjør en liten andel av den kjente dødeligheten for ulv i Norge og har ikke blitt gjennomført i en utstrekning som kan forventes å ha en betydelig effekt på bestandstilveksten. På landsbasis blir ca. 25% av den totale betingede skadefellingskvoten fylt ved effektuerte fellingsvedtak, jf. statistikk fra årene 2014-2018. Dette varierer imidlertid fra region til region. Region 3, 4 og 5 er de regioner hvor kvoten i størst grad blir fylt (gjennomsnittlig 42-54% av vedtatt kvote årene 2014-2018 (inkluderer ikke fellingsåret 18/19)). Skadefelling er samtidig et viktig virkemiddel for å stanse og forebygge skader på husdyr og tamrein og dempe konflikter, og dersom den totale avgangen skal begrenses bør dette heller gjøres ved en innstramning av lisensfellingskvotene enn ved å begrense skadefellinger. Videre vil antall ulv som blir drept innen kvoten for betingede skadefellingstillatelser som nevnt redusere lisensfellingskvoten tilsvarende.

Når det gjelder genetisk viktige individer, så ønsker departementet å understreke at det er viktig å søke å avklare genetisk status før felling. Den Sørskandinaviske ulvebestanden er sterkt innavlet og felling av genetisk viktige individer kan føre til negative konsekvenser for bestanden. Det er estimert at det kreves en immigrant per generasjon (5-årsperiode). Utsiktet felling av genetisk viktige individer har forekommet og dette kan være særlig utfordrende å unngå i beitesesongen. For å minimere risikoen for felling av genetisk viktige individer har Miljødirektoratet, i henhold til instruks fra Klima- og miljødepartementet, lagt til rette for en tettere oppfølging av ulv også i beitesesongen, med den hensikt å så raskt som mulig avklare genetisk status før felling. Selv om det er utfordrende, så må det likevel gjennomføres et rimelig forsøk og innsats for å avdekke genetisk status før fellingsforsøk iverksettes. Innsats for å avdekke genetisk status må fortsette hele den tiden fellingsforsøket pågår i de tilfeller genetisk status ikke har blitt avdekket i forkant av iverksetting.

I brev sendt fra Miljødirektoratet til alle fylkesmenn datert 21. mai 2018 informeres det om at fylkesmannen i hvert vedtak om skadefelling må presisere klart hvilken innsats som har blitt gjort for å avdekke genetisk status, samt alle relevante vurderinger knyttet til dette. Vedtak fra Fylkesmannen om betinget skadefelling skal også presisere at tillatelsen til enhver tid kan trekkes tilbake dersom DNA-analyser viser at det er et genetisk viktig individ av ulv.

Når det gjelder effekten av påvirkninger, jf. nml. § 10, foreligger det betydelig kunnskap om den samlede belastningen som arten blir utsatt for og det vises til redegjørelsen ovenfor. De største utfordringene for ulv over tid er genetikk (innavl) og ulovlige uttak, men også regulær felling medfører en betydelig avgang. Miljøforvaltningen har i stor grad oversikt over den samlede belastningen for arten.

Etter en helhetsvurdering av foreliggende kunnskap om bestandsstatus, bestandsutvikling og påvirkninger på bestanden, har departementet kommet frem til at kvoten på fem ulver for betinget skadefelling for region 4 og 5 ikke vil true bestandens overlevelse. I vurderingen er det også lagt vekt på at antall ulv som blir drept innenfor kvoten for betinget skadefellingstillatelse vil føre til en tilsvarende reduksjon av lisensfellingskvoten. Kvoten for betinget skadefelling kommer altså ikke i tillegg til lisensfellingskvoten. Videre må Fylkesmannen gjennomføre en konkret vurdering i den enkelte sak hvor det kan bli aktuelt med skadefelling. Skadepotensialet må videre vurderes av fylkesmennene i hvert enkelt tilfelle. Fylkesmennene har som nevnt også fått en klar instruks om å ta hensyn til genetisk viktige individer ved fastsettelse av vedtak om betinget skadefelling, jf. brev sendt fra departementet 24. april 2018 samt brev sendt fra Miljødirektoratet 21. mai 2018 til alle fylkesmenn. Departementet mener på denne bakgrunn at en effektivisering av den vedtatte skadefellingskvoten på inntil 5 ulv i region 4 og 5 ikke vil være til hinder for å nå det nasjonale bestandsmålet for ulv og vil heller ikke true bestandens overlevelse.

Departementet mener det foreligger tilstrekkelig kunnskap og føre-var-prinsippet i nml. § 9 tillegges derfor begrenset vekt.

Konklusjon

Klima- og miljødepartementet opprettholder rovviltneemndene i regionene 4 og 5 sitt vedtak om betinget skadefellingskvote på 5 ulv i 2018-2019. Departementet har i sin avgjørelse lagt vekt på skadehistorikken og skadepotensialet, og at den vedtatte kvoten for betinget

skadefelling ikke truer bestandens overlevelse og heller ikke er til hinder for å nå det nasjonale bestandsmålet neste år. Departementet viser også til at fylkesmennene før vedtak om skadefelling fattes skal søke å avklare ulvens genetiske status, og gjøre en konkret vurdering av skadepotensialet samt vurdere om det finnes en annen tilfredsstillende løsning for å forhindre tap av beitedyr.

Klagene er dermed ikke tatt til følge.

Med hilsen

Morten Gluva (e.f.)
fung. avdelingsdirektør

Liv S. Nilsen
seniorrådgiver

Kopi

Fylkesmannen i Hedmark
Fylkesmannen i Oslo og Akershus
Miljødirektoratet
Rovviltnemnda i region 4
Rovviltnemnda i region 5

Adresseliste

Foreningen Våre Rovdyr	Postboks 195	2150	ÅRNES
NOAH for dyrs rettigheter	Dronningensgate 13	0152	OSLO